

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 17.1.2018
COM(2018) 24 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu soovitus

võtmepädevuste kohta elukestvas õppes

{SWD(2018) 14 final}

LISA
VÕTMEPÄDEVUSED ELUKESTVAS ÕPPES
ÜLEEUROOPALINE VÕRDLUSRAAMISTIK

Taust ja eesmärgid

Igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, mille vahendusel omandada oskused ja hoida neid tasemel, mis võimaldab ühiskonnaelus täiel määral osaleda ja tööturul edukalt hakkama saada.

Igaühel on õigus saada õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et parandada oma võimalusi tööturul või väljavaateid füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisel. See hõlmab õigust saada abi töö otsimisel, koolitusel ja ümberõppel.

Need põhimõtted on määratud kindlaks Euroopa sotsiaalõiguste sambas.

Kiirete muutuste maailmas, kus kõik on omavahel üha enam seotud, vajab iga kodanik laialdasi võtmepädevusi ning peab neid pidevalt kogu elu jooksul edasi arendama. Käesolevas võrdlusraamistikus kindlaks määratud võtmepädevuste eesmärk on panna vundament võrdsema ja demokraatlikuma ühiskonna loomiseks. Võtmepädevused aitavad saavutada kaasavat ja jätkusuutlikku majanduskasvu, sotsiaalset sidusust ja arendada edasi demokraatlikku kultuuri.

Võrdlusraamistiku peamised eesmärgid on:

- a) selgitada välja ning määrata kindlaks tööalase konkurentsivõime, eneseteostuse, kodanikuaktiivsuse ja sotsiaalse kaasatuse seisukohalt vajalikud võtmepädevused;
- b) koostada Euroopa tasandi võrdlusmeede poliitikakujundajate, haridus- ja koolitusspetsialistide, haridustöötajate, tööandjate ning õppijate endi tarbeks;
- c) toetada Euroopa, riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi tegevust, millega edendatakse pädevuste arendamist elukestva õppe perspektiivis.

Võtmepädevused

Käesolevate soovitude kontekstis on mõiste „pädevused“ määratletud kui asjakohane teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, milles

- a) teadmised koosnevad faktidest ja arvudest, kontseptsioonidest, ideedest ja teooriatest, mis on juba loodud ja toetavad teatava valdkonna või teema mõistmist;
- b) oskused on määratletud kui suutlikkus ning võime teostada protsesse ja kasutada olemasolevaid teadmisi tulemuste saavutamiseks;
- c) hoiakud kirjeldavad valmisolekut ja meelestatust tegutseda või reageerida ideedele, isikutele või olukordadele.

Võtmepädevused on pädevused, mida läheb kõikidel inimestel vaja eneseteostuseks ja arenguks, samuti tööalase konkurentsivõime, sotsiaalseks kaasatuse ning kodanikuaktiivsuse kontekstis. Neid on arendatud elukestva õppe perspektiivis, alates varasest lapsest kogu täiskasvanuea jooksul ning formaalse, mitteformaalse ja informaalse õppimise kaudu.

Võtmepädevusi peetakse võrdselt olulisteks – kõik need aitavad kaasa ühiskonna edukale toimimisele. Pädevusi saab rakendada paljudes eri olukordades ja mitmesugustes kombinatsioonides. Need kattuvad ja on omavahel tihedalt seotud: ühe valdkonna puhul olulised aspektid toetavad ka teiste valdkondade pädevusi. Võtmepädevustega on põimunud sellised oskused nagu kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, meeskonnatöö, läbirääkimis- ja suhtlemisoskus, analüütilised oskused, loovus ja kultuuridevahelise suhtlemise oskused.

- Käesolevas võrdlusraamistikus määratletakse kaheksa võtmepädevust:
- kirjaoskuspädevus,
- keeltepädevus,
- matemaatikapädevus ning teadus-, tehnoloogia-, inseneeriapädevus,
- digipädevus,
- enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus ja õpipädevus,
- kodanikupädevus,
- ettevõtluspädevus,
- kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus.

1. Kirjaoskuspädevus

Kirjaoskus on suutlikkus teha kindlaks, mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutades selleks visuaalseid, heli/audio ja digivahendeid eri ainedistsipliinides ja kontekstides. See tähendab võimet suhelda ning võtta kohasel viisil ja loovalt teistega tulemuslikult ühendust.

Kirjaoskuse arendamine on aluseks edaspidisele õppimisele ja edaspidisele keelekasutusele. Sõltuvalt kontekstist saab kirjaoskust välja arendada emakeeles, koolis õpetatavas keeles ja/või mõnes riigi või piirkonna ametlikus keeles.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Kirjaoskus hõlmab nii lugemis- kui ka kirjutamisoskust ja head arusaamist kirjalikust teabest. Kirjaoskuse eelduseks on teadmised sõnavarast, funktsionaalsest grammatikast ja keele funktsioonidest. See kätkeb ka verbaalse suhtluse põhiliikide, mitmesuguste ilukirjanduslike ja tarbetekstide ning eri stiilide ja keeleregistrite põhiomaduste tundmist ja mõistmist.

Inimesel peab olema suulise ja kirjaliku suhtlemise oskus mitmesugustes situatsioonides ja oskus oma suhtlusviisi jälgida ning kohandada seda vastavalt olukorra nõuetele. Selle pädevuse puhul eeldatakse ka suutlikkust eristada ja kasutada eri liiki allikaid, otsida, koguda ja töödelda teavet, kasutada abivahendeid ning sõnastada ja väljendada oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstile vastavalt.

Positiivne hoiak kirjaoskusesse kätkeb soovi arendada kriitilist ja konstruktiivset dialoogi, esteetilistest väärtustest lugupidamist ning huvi teistega suhtlemise vastu. See eeldab, et ollakse teadlikud keele mõjust teistele ning vajadusest mõista ja kasutada keelt positiivselt ja sotsiaalselt vastutustundlikul viisil.

2. Keeltepädevus

Selle pädevuse puhul on määratud kindlaks suutlikkus kasutada suhtlemisel eri keeli nõuetekohaselt ja tõhusalt. Keeleoskuse puhul on suures osas tegemist samade oskustega kui kirjaoskuse puhul: see põhineb suutlikkusel mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine) mitmesugustes sotsiaalsetes ja kultuurilistes situatsioonides lähtudes inimese vajadustest ja soovidest. Vajaduse korral võib see sisaldada emakeelsete pädevuste säilitamist ja edasiarendamist.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Kõnealune pädevus eeldab teadmisi eri keelte sõnavarast ja funktsionaalsest grammatikast ning verbaalse suhtluse peamiste liikide ja keeleregistrite tundmist. Olulised on ka teadmised ühiskonnas kehtivate konventsioonide, kultuuriaspektide ja keelte mitmekesisuse kohta.

Kõnealuse pädevuse põhioskused hõlmavad suutlikkust mõista kõnet, algetada, jätkata ja lõpetada vestlusi ning lugeda, mõista ja koostada tekste eri tasemetel ja eri keeltes, lähtuvalt isiklikest vajadustest. Samuti on tähtis kasutada otstarbekalt abivahendeid ning õppida keeli formaalse, mitteformaalse ja informaalne õppe käigus kogu elu jooksul.

Positiivne hoiak eeldab kultuurilisest mitmekesisusest lugupidamist ning huvi eri keelte ja eri kultuuride vahelise suhtluse vastu. Sellega kaasneb ka austus iga inimese isikliku keelelise profiili, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate ja/või sisserändaja taustaga isikute emakeele vastu.

3. Matemaatikapädevus ning teadus-, tehnoloogia- ja inseneeriapädevus

A. Matemaatikapädevus on suutlikkus arendada ja rakendada matemaatilist mõtlemist, et lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi. Hea arvutamisoskuse saavutamisel on rõhuasetus protsessil ja tegevusel ning samuti teadmistel. Matemaatikapädevus hõlmab vähemal või suuremal määral ka suutlikkust ja soovi kasutada matemaatilist mõtlemist (loogikat ja ruumilist mõtlemist) ning esitusviise (valemid, mudelid, skeemid, graafikud).

B. Teaduspädevus osutab suutlikkusele ja soovile rakendada loodusnähtuste selgitamiseks kasutatavaid teadmisi ja meetodeid probleemide identifitseerimiseks ning tõenditel põhinevate järelduste tegemiseks. Tehnoloogia- ja inseneeriapädevuse all mõistetakse nende teadmiste ja meetodite rakendamist inimeste soovide või vajaduste teenistusse. Teaduspädevus ning tehnoloogia- ja inseneeriapädevus eeldavad arusaamist inimtegevuse põhjustatud muutustest ja üksikisiku vastutusest.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

A. Matemaatikaalased vajalikud teadmised hõlmavad head numbrite, mõõtesüsteemide, struktuuride, põhitehete ja matemaatiliste esitusviiside tundmist, arusaamist matemaatilistest terminitest ja mõistetest ning küsimustest, millele matemaatika võib aidata vastuseid leida.

Inimene peaks oskama rakendada matemaatika põhiprintsiipe ja -protsesse igapäevastes olukordades kodus ja tööl (nt finantsoskused) ning järgima ja hindama argumentide jada. Inimene peaks suutma mõelda matemaatiliselt, mõista matemaatilisi tõendeid, suhelda matemaatilises keeles ning kasutada sobivaid abivahendeid, sealhulgas statistilisi andmeid ja graafikuid.

Positiivne hoiak põhineb austusel tõe vastu, soovil otsida põhjendusi ning hinnata nende paikapidavust.

B. Teaduses, tehnoloogias ja inseneerias hõlmavad põhiteadmised looduse alusprintsiipide, peamiste teaduslike mõistete, teooriate, põhimõtete ja meetodite, tehnoloogia ja tehnoloogiliste toodete ja protsesside tundmist ning teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja inimtegevuse poolt loodusele avalduva mõju mõistmist. Seega peaksid kõnealused pädevused aitama inimestel paremini mõista teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut, selle piire ning sellega kaasnevaid riske ühiskonnas (seoses otsustamise, väärtuste, moraalsete küsimuste, kultuuri ja muu sellisega).

Oskused sisaldavad arusaamist teadusest kui asja olemuse uurimise protsessist kontrollitud katsete alusel, suutlikkust kasutada tehnoloogilisi vahendeid ja seadmeid ning teaduslikke andmeid teatava eesmärgi saavutamiseks või teatava tõenditel põhineva otsuse või järelduse tegemiseks, samuti sisaldavad nad valmisolekut loobuda oma veendumustest, kui need on

vastuolus katsete käigus saadud uute tulemustega. Inimene peab ühtlasi suutma ära tunda teadusliku uurimuse põhinäitajad ning kirjeldada tehtud järeldusi ning nendeni viinud mõttekäiku.

Pädevust iseloomustav hoiak põhineb kriitikameelel ja uudishimul, huvil eetiliste küsimuste vastu ning turvalisuse ja keskkonna jätkusuutlikkuse oluliseks pidamisel, eelkõige nendes küsimustes, mis käsitlevad teaduslikku ja tehnoloogilist arengut inimese enda, tema pere, kogukonna ja globaalsest seisukohast lähtuvalt.

4. Digipädevus

Digipädevus seisneb suutlikkuses kasutada digitehnoloogiaid oskuslikult, kriitiliselt ja vastutustundlikult õppimise, töö, meelelahutuse ja suhtlemise eesmärgil. See hõlmab teavet ja andmekirjaoskust, teabevahetust ja koostööd, digitaalse infosisu loomist (sealhulgas programmeerimist), turvalisust (sealhulgas digitaalset heaolu ja küberjulgeolekuga seotud pädevusi) ning probleemide lahendamist.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Inimene peaks mõistma, kuidas digitehnoloogia toetab teabevahetust, loomingulisust ja uuendustegevust ning olema teadlik selle võimalustest, piirangutest, mõjust ja riskidest. Mõista tuleks üldisi põhimõtteid, mehhanisme ja loogikat, millel arenevad digitehnoloogiad põhinevad, ning tunda eri seadmete, tarkvara ja võrgustike peamisi funktsioone ning nende kasutamist. Inimene peaks suhtuma kriitiliselt digivahendite abil edastatavate andmete kehtivusse, usaldusväärsusesse ja mõjusse ning olema kursis digitehnoloogia kasutamisega seotud õiguslike ja eetiliste põhimõtetega.

Inimene peaks suutma kasutada digitehnoloogiat, et väljendada oma kodanikuaktiivsust ja sotsiaalset kaasatust, teha koostööd ning arendada loovust oma isikuga seotud, sotsiaalsetel või ärilistel eesmärkidel. Oskused sisaldavad suutlikkust kasutada digisisu, omada sellele juurdepääsu, seda filtreerida, hinnata, luua, programmeerida ja jagada. Inimene peaks suutma hallata ja kaitsta teavet, infosisu andmeid ja digiidentiteeti ning tunda ja tõhusamalt kaasama tarkvara, seadmeid, tehisintellekti või roboteid.

Digitehnoloogia ja -sisu kaasamine eeldab, et selle arengusse suhtutaks kaalutlevalt ja kriitiliselt, kuid samas huviga, avatult ja tulevikku vaatavalt. Ühtlasi eeldab see eetilist, ohutut ja vastutustundliku lähenemisviisi nende vahendite kasutamiseks.

5. Enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus ja õpipädevus

Enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus ja õpipädevus on suutlikkus lähtuda oma seisukohast, hallata tõhusalt aega ja teavet, teha konstruktiivset koostööd, olla vastupidav ning korraldada oma õpitegevust ja karjääri. See hõlmab suutlikkust tulla toime ebakindluse ja keerukusega, õppida õppima, toetada oma füüsilist ja emotsionaalset heaolu, empaatiavõimet ja hallata konflikte.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades üldiselt kehtivaid käitumisjuhendeid ja suhtlemisreegleid. Enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus ja õpipädevus eeldavad ka teadmisi vaimse tervise, tervisliku keha ja elustiili kohta. See sisaldab inimeste tavapäraste õpistrateegiate tundmist, teadmisi inimese pädevuste arendamise vajadustest ja eri viise, kuidas arendada pädevusi ning otsida hariduse, koolituse ja karjääri võimalusi ning nõustamist või abi.

Oskused kätkevad võimet oma suutlikkusi kindlaks teha, neile keskenduda ja tulla toime keerukate tingimustega, mõelda kriitiliselt ja teha otsuseid. See sisaldab suutlikkust õppida ja

töötada nii koos kui ka iseseisvalt, korraldada ja jätkata kindlameelselt oma õpitegevust, hinnata ja jagada seda, otsida vajaduse korral toetust ning juhtida tõhusalt oma karjääri ja sotsiaalsel käitumisel. Inimene peaks olema vastupidav ning suutma toime tulla stressi ja ebakindlusega. Ta peaks suutma suhelda konstruktiivselt erinevates keskkondades, tegema meeskonnatööd ja pidama läbirääkimisi. See eeldab, et näidatakse üles sallivust, väljendatakse ja mõistetakse erinevaid seisukohti, peetakse veenvalt läbirääkimisi ning tuntakse empaatiat.

Pädevuse aluseks on positiivne hoiak oma vaimsesse, sotsiaalsesse ja füüsilisse heaolusse ning õppetegevus läbi elu. Kõik see eeldab hoiakut, mis põhineb koostööl, enesekindlusel ja aususel. Vaja on austada teisi ning olla valmis eelarvamuste kõrvalejätmiseks ning kompromissideks. Inimene peaks suutma määrata kindlaks eesmärged ja seada neid endale, ennast motiveerida ning arendada toimetulekuvõimet ja enesekindlust, mis võimaldaks tal olla õpitegevuses kogu elu/ mis aitab tal õppida kogu elu. Probleemide lahendamisele suunatud hoiak aitab kaasa nii õppimisele kui ka inimese võimele ületada takistusi ning kohaneda muutustega. See kätkeb ka soovi kasutada varasemaid teadmisi ja elukogemusi, ning uudishimu, mis ajendab otsima uusi õpivõimalusi ning õpitut mitmesugustes elus ette tulevates olukordades rakendama.

6. Kodanikupädevus

Kodanikupädevus on võime tegutseda vastutustundlike kodanikena ning täielikult ära kasutada oma kodanikuõigusi ja osaleda ühiskondlikus elus; selleks peab inimene saama aru sotsiaalsetest, majanduslikest ja poliitilistest mõistetest ja struktuuridest ning ülemaailmsetest suundumustest ja kestlikkuse põhimõttest.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Kodanikupädevus põhineb teadmistel, mis on seotud üksikisikute, rühmade, tööorganisatsioonide, ühiskonna, majanduse ja kultuuriga. See tähendab arusaamist Euroopa ühistest väärtustest, mida on väljendatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas. See hõlmab teadmisi kaasaja sündmustest ning kriitilist arusaama peamistest arengutest oma riigi, Euroopa ja maailma ajaloos. Ühtlasi tähendab see, et teadvustatakse eesmärged, väärtusi ja poliitikat, mida kätkevad sotsiaalsed ja poliitilised liikumised ning kestlikud süsteemid, eelkõige kliima- ja demograafilised muutused ülemaailmsel tasandil ja neid põhjustavad muudatused. Samuti on oluline omada teadmisi Euroopa integratsioonist ning teadvustada Euroopa ja maailma mitmekesisust ja selle kultuurilisi identiteete. Siin tuleb mõista Euroopa ühiskondade kultuurilist mitmekesisust ning sotsiaalmajanduslikke mõõtmeid ning seda, kuidas rahvuslik-kultuuriline identiteet suhestub Euroopa identiteediga.

Kodanikupädevusega seotud suutlikkuse alla kuulub võime suhelda teistega ühise või avaliku huvi raames, mis hõlmab ühiskonna kestlikku arengut. See nõuab kriitilise mõtlemise oskust ning konstruktiivset osalemist kogukonna tegevuses ning otsuste tegemist kõigil tasanditel kohalikust riikliku ja Euroopa tasandini. See hõlmab ka suutlikkust pääseda juurde nii traditsioonilistele kui ka uutele meediavormidele, kriitilist suhtumist neisse ning nendega suhtlemist.

Vastutustundlik ja konstruktiivne hoiak põhineb inimõiguste kui demokraatia aluste austamisel. Konstruktiivne osalemine kannab endas soovi osaleda demokraatliku otsustusprotsessi kõigil tasanditel ja ühiskondlikes tegevustes. See hõlmab sotsiaalse ja kultuurilise mitmekesisuse, soolise võrdsuslikkuse ja sotsiaalse sidususe toetamist ning valmisolekut austada teiste privaatsust ning keskkonna eest vastutuse võtmist. Inimene peaks huvituma sotsiaalmajanduslikust arengust, kultuuri vahelisest suhtlemisest ning olema

vajaduse korral valmis jätma kõrvale eelarvamused ja minna kompromissidele ning tagada sotsiaalne õiglus ja ausus.

7. Ettevõtluspädevus

Ettevõtluspädevus viitab inimese võimele tegutseda lähtuvalt võimalustest ja ideedest ning muuta need teiste jaoks väärtuseks. Selle aluseks on loovus, kriitiline mõtlemine ja probleemide lahendamise oskus, algatusvõime ja sihikindlus ning võime teha koostööd, et kavandada ja hallata projekte, millel on kultuuriline, sotsiaalne või kaubanduslik väärtus.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

Ettevõtluspädevus kätkeb teadmisi eri kontekstidest ja võimalustest, et mõtted realiseeruksid isiklikuks, sotsiaalseks ja tööalaseks tegevuseks, samuti arusaama, kuidas see võiks toimuda. Inimene peaks teadma ja mõistma viise selliste projektide kavandamiseks ja nende juhtimiseks, mis hõlmavad nii protsesse kui ka ressursse. Tal peaks olema arusaam majanduse toimimisest ning tööandja, organisatsiooni või ühiskonna ees seisvatest sotsiaalsetest ja majanduslikest võimalustest ja probleemidest. Ta peaks arvestama ka eetiliste põhimõtetega ja olema teadlik oma tugevatest ja nõrkadest külgedest.

Ettevõtlusoskused on rajatud loovusele, mis hõlmab ka kujutlusvõimet, strateegilist mõtlemist ja probleemide lahendamist ning kriitilist ja konstruktiivset mõtlemist, mis sisaldab loovaid protsesse ja innovaativsust. Need sisaldavad oskust töötada nii üksi kui ka töörühma liikmena, koondada ressursse (inimesi ja asju) ning toetada tegevust. See hõlmab võimet teha kulude ja väärtusega seotud lõppotsuseid. Võime tõhusalt suhelda ja pidada läbirääkimisi ning tulla toime ebakindluse, segaduse ja riskigateadlike otsuste tegemisel on esmatähtis.

Ettevõtlikku suhtumist iseloomustavad algatusvõime ja tegutsemistahe, ettenägelikkus ja tulevikkuvaatav hoiak, julgus ja visadus eesmärkide saavutamisel. See hõlmab soovi teisi motiveerida ja väärtustada nende ideesid, suurendada empaatiat ning hoolida inimestest ja maailmast, võttes vastutuse olla eetiline kogu protsessi vältel.

8. Kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljendus pädevus

Kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus tähendab seda, et mõistetakse ja austatakse viisi, kuidas väljendatakse loomingulisi ideid ja edastatakse neid eri kultuurides läbi mitmesuguste kunsti- ja kultuurivormide. Selleks tuleb püüda mõista teisi, arendada ja väljendada oma ideid ning tunnetada oma kohta või rolli ühiskonnas mitmel eri viisil ja kontekstis.

Pädevusega seotud peamised teadmised, oskused ja hoiakud

See pädevus eeldab teadmisi kohalikest, riikide, Euroopa ja maailma kultuuridest ja väljendusviisidest, sealhulgas nende keeled, kultuuripärand ja traditsioonid ning kultuurisaavutused, samuti arusaamist sellest, kuidas kultuurilised väljendusviisid võivad mõjutada nii üksteist kui ka inimeste mõtteviise. Siin all tuleks mõista eri vorme, mille kaudu toimub ideede edasiandmine looja, osalejate ja publiku vahel. Nendeks vormideks võivad olla käsikirjad, trükitud ja digitekstid, teater, filmid, tants, mängud, kunst ja disain, muusika, tavad ja arhitektuur, samuti nende hübriidvormid. See nõuab arusaamist oma identiteedi kujunemisest kultuuriliselt mitmekesisel maailmas, samuti sellest, kuidas kunst ja muud kultuurivormid võivad olla viisid, millega maailma näha ning kujundada.

Siia alla kuuluvad oskused kätkevad võimet empaatiliselt väljendada ning tõlgendada kujundlikke ja abstraktseid ideid, kogemusi ja emotsioone, samuti võimet teha seda mitmetes kunsti- ja kultuurivormides. Need oskused hõlmavad ka võimet leida ja realiseerida võimalusi isikliku, sotsiaalse või kaubandusliku väärtuse loomiseks kunsti ning muude kultuurivormide kaudu, samuti võimet algatada loomeprotsesse nii individuaalsel kui ka kollektiivsel tasandil.

Oluline on olla avatud ja austada kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisust, samuti tuleb omada eetilist ja vastutustundlikku lähenemisviisi intellektuaal- ja kultuurilisele omandile. Positiivne hoiak hõlmab ka uudishimu maailmas toimuva vastu, avatust uute võimaluste ettekujutamisel ning soovi osaleda kultuurikogemustel.

9. Võtmepädevuste arendamise toetamine

Võtmepädevused on dünaamiline kombinatsioon teadmistest, oskustest ja hoiakutest, mida õppija peab alates varasest east kogu elu jooksul arendama. Kvaliteetne ja kaasav haridus, koolitus ja elukestev õpe pakub kõikidele inimestele võtmepädevuste arendamise võimalusi ning seetõttu saab pädevuspõhiseid lähenemisviise kasutada kõikides hariduse, koolituse ja elukestva õppe vormides.

Pädevuspõhise elukestva hariduse, koolituse ja õppe toetuseks on kindlaks määratud kolm põhimõtet: kasutada mitmekesiseid viise õppesuundadele ja -kontekstidele lähenemisel; toetada õpetajaid ja muid haridustöötajaid ning hinnata ja valideerida ametioskuste arendamist. Kõnealuste põhimõtetega tegelemisel võiks esile tuua mõned head tavad.

a. Mitmekesised viisid õppesuundadele ja -kontekstidele lähenemisel

- (a) Õpitegevust võiks rikastada ainevaldkondadeülese õpe, partnerlused eri haridustasemetel vahel, koolituse ja õppimisega seotud tegurid, sealhulgas tööturгу esindavad, samuti sellised kontseptsioonid nagu terviklik koolikäsitus, mille rõhuasetus on õpetamisel ja õppimisel toimuval koostööl ning õppijate aktiivsel osalemisel õpitegevuses ja kaasotsustamisel. Pädevuste tõhusa arengu oluliseks teguriks võib olla valdkondadevaheline koostöö haridus- ja koolitusasutuste ning muude osalejate vahel, milleks võivad olla ettevõtted, kunsti, spordi ja noorsookogukonnad, kõrgharidusasutused või teadusuuringute instituudid.
- (b) Põhioskuste omandamist ning laiema pädevuse arendamist saab edendada täiendades süstemaatiliselt akadeemilist õpet sotsiaalse ja emotsionaalse õppe, kunsti ja spordiga. Kui edendada enesemääratluspädevust, sotsiaalset pädevust ja õpipädevust alates väga varasest east, võib see luua tugeva aluse põhioskuste arendamisele.
- (c) Sellised õppemeetodid nagu uurimusõpe, projektipõhine õpe põimõpe, kunsti- ja mängupõhine õpe võivad suurendada õppimise motivatsiooni ja selles osalemist. Ka eksperimentaalõpe, tööpõhine õpe ja teaduslikud meetodid teaduses, tehnoloogias, inseneerias ja matemaatikas (STEM) võivad soodustada erinevate pädevuste arendamist.
- (d) Õppijaid, haridustöötajaid ja õppeteenuste osutajaid tuleks julgustada kasutama õppetegevust parandavaid digitehnoloogiaid ning õhutada neid oma digipädevusi arendama. Näiteks osaledes sellistes liidu algatustes nagu ELi programmeerimisnädal¹. Enesehindamisvahendite, näiteks SELFIE vahendi² kasutamine võiks suurendada hariduse, koolituse ja õppe pakkujate digisuutlikkust.

¹ ELi programmeerimisnädal, <http://codeweek.eu/>

² Digisuutlikkuse enesehindamise vahend (SELFIE) <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>
või Ülikoolide enesehindamise vahend HEInnovate, <https://heinnovate.eu/>

- (e) Konkreetsed võimalused ettevõtlusalaste kogemuste saamiseks, näiteks õpilasfirmad, praktika mõnes ettevõttes või ettevõtjate külaskäigud haridus- või koolitusasutustesse ei ole kasulikud mitte ainult noorte, vaid ka täiskasvanute ja õpetajate jaoks. Noortele tuleks anda võimalus saada alg- või keskhariduse omandamise ajal vähemalt üks ettevõtluskogemus. Kooli ja ettevõtluse partnerlustel ja platvormidel kohalikul tasandil, eelkõige maapiirkondades, võib olla oluline roll ettevõtlushariduse levikul. Edusammudele ja juhtimisele aitaks kaasa asjakohane koolitus ja toetus õpetajatele ja koolijuhtidele.
- (f) Keeltepädevust võiks arendada tihedas koostöös hariduse, koolituse ja õppega välismaal, haridustöötajate ja õpilaste liikuvuse, eTwinningu, EPALe või sarnaste veebiportaalide abil.
- (g) Noored ja täiskasvanud, kes on ebasoodsamas olukorras tulenevalt nende sotsiaal-majanduslikust taustast või sisserändaja taustast või kellel on hariduslikud erivajadused, peaksid saama oma hariduspotentsiaali realiseerimiseks kaasavas keskkonnas asjakohast tuge. Selline tugi võib olla keeleline, akadeemiline või emotsionaalne, šeffõpe, õppekavaväline tegevus, karjäärinõustamine või materiaalse abi.
- (h) Koostöö hariduse, koolituse ja õppe kõigil tasanditel võib olla oluline vahend, millega parandada järjepidevust ja pädevuste arendamist kogu elu jooksul ja mille abil töötada välja uuenduslikke lähenemisviise õppimisele.
- (i) Haridus- ja koolitusvaldkonna ning valdkonnaväliste kohalikes kogukondades tegutsevate partnerite ja tööandjate vaheline koostöö kombineerituna formaalse ja mitteformaalse õppimisega toetavad pädevuste arendamist ning võivad kergendada üleminekut koolist tööle.

b. Toetus haridustöötajatele

- (a) Hariduses, koolituses ja õppimises kohaldatavate pädevuspõhiste lähenemisviiside integreerimine õpetajate formaalharidusse ning pidevasse kutsealasesse arengusse võib aidata haridustöötajatel muuta õpetamise ja õppimise mooduseid nii, et nad oleksid suutelised pädevuspõhist lähenemisviisi rakendama.
- (b) Pädevuspõhiste lähenemisviiside väljatöötamisel võiks haridustöötajaid nende konkreetsetes valdkonnas toetada, korraldades töötajate vahetust ja šeffõpet, mis muudab õppetöö eri võrgustike, koostöö ja praktikakogukondade kaudu paindlikumaks ja autonoomsemaks.
- (c) Haridustöötajaid võib abistada ka uuenduslike tavade loomisel, teadustegevuses osalemisel ning uute tehnoloogiate asjakohasel kasutamisel õpetamisele ja õppimisele kohaldatavate pädevuspõhiste lähenemisviiside puhul.
- (d) Haridustöötajatele tuleks koostada juhendid ning luua neile juurdepääs eksperdikeskustele, sobivatele vahenditele ja

materjalidele, see aitaks tõhustada õpetamise ja õppimise meetodeid ja tavaid.

c. Pätevuste arendamise hindamine ja valideerimine.

- (a) Võtmepätevuste kirjeldused võiks teisendada õpitulemuste raamistikesse, mida saaks täiendada asjakohaste vahenditega, mis võimaldaksid pädevuse diagnoosivat, kujundavat ja kokkuvõtlikku hindamist vastaval tasemel³.
- (b) Õpitegevuse mitmemõõtmelisust, kaasa arvatud ettevõtlusõpe, aitaksid esile tuua eelkõige digitehnoloogiad.
- (c) Mitteformaalse ja informaalse õppimise võtmepätevuste hindamiseks võiks välja kujundada eri lähenemisviisid, mis hõlmaks ka tööandjate, nõustajate ja sotsiaalpartnerite kaasamist. Need peaksid olema kättesaadavad kõigile, kuid eelkõige madala kvalifikatsiooniga töötajatele, et toetada nende edasisi õpinguid.
- (d) Mitteformaalse ja informaalse õppimise käigus omandatud õpiväljundite valideerimine võib laieneda ja kinnistuda kooskõlas nõukogu soovitusega mitteformaalse ja informaalse õppe valideerimise kohta, siia alla kuuluvad ka erinevad valideerimisprotsessid ja sellised vahendid nagu Europass ja noortepass.

³ Nt Euroopa keeleõppe raamdokument – Õppimine, õpetamine ja hindamine, digipätevuse raamistik, ettevõtluspätevuse raamistik ning PISA pätevuste kirjeldused pakuvad abimaterjale pätevuste hindamiseks.